

FAMILIEN

AUGUST: OSAGE COUNTY AV TRACY LETTS

FAMILIEN WESTONS STAMTRE

BEVERLY
Bernhard Ramstad

VIVIAN
Britt Langlie

BARBARA
Marianne Krogh

IVY
Elisabeth Matheson Solberg

BILL
Lasse Kolsrud

JEAN
(BARBARA & BILLS DOTTER)
Kaia Varjord

FAE

(VIVIAN'S SYSTER)

Jorunn Kjellsby

CHARLIE

Jan Grønli

KAREN

Elisabeth Sand

VESLE-CHARLIE

(FAE & CHARLIE'S SON)

Tobias Santelmann

STEVE

Per Schaanning

JOANNA

Hedda Sandvig

SHERIFF LEO

Håkon Ramstad

FAMILIEN

AUGUST: OSAGE COUNTY

AV TRACY LETTS

OMSETJING: AGNES RAVATN

BEVERLY	Bernhard Ramstad
VIVIAN	Britt Langlie
BARBARA	Marianne Krogh
BILL	Lasse Kolsrud
JEAN	Kaia Varjord
IVY	Elisabeth Matheson Solberg
KAREN	Elisabeth Sand
FAE	Jorunn Kjellsby
CHARLIE	Jan Grønli
VESLE-CHARLIE	Tobias Santelmann
JOANNA	Hedda Sandvig
SHERIFF LEO	Håkon Ramstad
STEVE	Per Schaanning

REGI Svein Sturla Hungnes
REGIASSISTENT Grethe Ryen
SCENOGRAFI Siri Langdalen
KOSTYME Unni Walstad
MASKE & PARYKK Trude Sneve
LYS Anders Busch
LYD Jostein Reistad

INSPISIENT Pål Pande-Rolfsen
REKVISITØR Finn Kirkeby
SUFFLØR Gry Hege Espenes
KOSTYME- Kirsten Høidahl/
KOORDINATORAR Torhild Jensen
SCENEKOORDINATOR Erlend Olaisen
LYSMEISTRAR Dag Sigurdson/
Christian Mathisen

MUSIKK: Diamanda Galás, Eric Clapton
ORIGINALTITTEL: *August: Osage County*
Permission granted by ABRAMS ARTISTS AGENCY,
275 Seventh Ave./26th Floor, New York, NY 10001. All inquires
concerning rights to the play shall be addressed to the above.
FORLAG: Nordiska ApS København

Noregspremiere 5. februar 2010 på Hovudscenen

FOTO: Erik Berg

Bilda er tatt i prøveperioden

PROGRAMREDAKSJON: Svein Sturla Hungnes,
Siri Langdalen, Margunn Vikingstad, Ida Michaelsen

GRAFISK FORMGJEVING: Blæst

TRYKK: Merkur-Trykk AS

KVA ER DET MED FAMILIEN?

TRACY LETTS' SKODESPEL *August: Osage County* er eit familiedrama som skriv seg inn i ein sterk tradisjon i amerikansk dramatik, men det er heller ikkje vanskeleg å finne element som har vore grunnleggjande i heile den vesterlandske dramatradsjonen. Det gjeld først og sist nettopp dette at det er innafor familie og slekt dei store konfliktane utspelar seg; det er innafor heimen ein prøver ut grenser som synest for tronge, det er uunngåeleg her ein gjer opprør mot far og mor, mot søsken og anna slekt som ein ikkje har valt sjølv, men som alle synest vere med på skape den himmelen eller det helvetet familien kan bli. Til skiftande tider og under ulike tilhøve har store drama spela seg ut fordi slektskap og blodsband, arv og ære eller framtidssønske for ein ny generasjon lett kan føre til motsetnader og konfliktar mellom generasjonane. Nokre gonger er det sjølve ekteskapet som syner seg ikkje å svare til det ein venta seg av livet; andre gonger er det forfall, ulukker, urealistiske krav og draumar, som fører

til dramatiske opptrinn. Det å samle familiemedlemmer i ein heim i ein krisesituasjon, for å halde oppgjær eller fordele skuld og arv, er eit godt og velkjend grep. Sjølv om ein då så å seie har sikra seg einskap både når det gjeld stad, tid og menneske, treng det ikkje bli stilleståande titteskapsteater av det. I dag rår både skodespelforfattaren og teatret over verkemiddel som anten var ukjende eller utenkelege for ein dramatikar som Ibsen, men nye og kraftfulle verkemiddel kan ikkje dekke over at konfliktstoffet grunnleggjande er det same – tatt ut mot ytste konsekvens hos dramatikarar som Tennessee Williams, Eugene O'Neill, Edward Albee, Sam Shephard og no Tracy Letts.

Tracy Letts er både forfattar og skodespelar. Han er fødd i Oklahoma, men fekk det meste av teatererfaringa si i Chicago, der han i mange år var knytt til Steppenwolf Theatre Company. Det var her skodespelet *August: Osage County* hadde premiere i 2007, før det blei sett opp i New York og kom til Broadway i 2008. Stykket fekk Pulitzerprisen for drama i 2008, ved sida av ei rad andre prisar. Ein kritikal kalla det «det mest spennande nye amerikanske skodespelet som Broadway har sett på mange år.» Det går no sin sigersgang verda over. Det tyder på at den utprega amerikanske settinga for stykket og det at det tydeleg skriv seg inn i ein amerikansk tradisjon for å framstille familiekonfliktar, i romanar så vel som drama, ikkje er eit hinder, men heller eit nødvendig og konkret grunnlag for at allmenne konfliktar der vi alle kan kjenne igjen noko, kan kome til uttrykk. Kva tradisjon er

det denne kraftfulle og dramatiske framsyninga av ein ikkje-funksjonell amerikansk familie skriv seg inn i?

Stykket fører vidare ein litterær tradisjon der familien utgjer ramma for oppgjer og avsløring, anten fordi familien opplever samanbrot og forfall og prøver å dekke over det så lenge som muleg, eller fordi ein eller fleire familiemedlemmer kjem til eit punkt der sjølvbedraget ikkje kan førast vidare. Ikkje til å undrast over at Tracy Letts nemner William Faulkners romanar og Tennessee Williams drama som inspirasjon. Det er nærliggjande å tru at det særleg er Faulkners *The Sound and the Fury* (*Larmen og vreiden*) han tenkjer på. Der møter vi ein rik og mektig familie i djupt forfall og i ferd med å gå i oppløysing. Det er ikkje muleg å føre arven frå forfedrane inn ei ny og heilt annleis tid. Men ein skal og må prøve å halde familien saman, om ikkje for anna enn æra si skuld, og slik får dei enkelte familiemedlemmene store problem. Promiskuitet, galskap og sjølvmord blir utfallet – med katastrofale følgjer for neste generasjon. No kan det vere at alt som er gale blir forsterka og forstørra fordi det er sørstatsfamiliar det handlar om, slik det også gjer det i skodespela til Tennessee Williams. Letts' stykke vidarefører heilt direkte tradisjonen frå Tennessee Williams og drama som *Katt på heitt blikktak* eller *Ei sporvogn til begjær*. Endå meir tydeleg spelar *August: Osage County* mot Eugene O'Neill – kanskje særleg *Lang dags ferd mot natt*. Edward Albees *Kven er redd for Virginia Woolf?* og fleire andre av stykka hans kan nemnast i same tradisjonen. Amerikansk samtidsdramatikk

som ikkje er altfor ulik den Letts skriv, finn vi mellom anna hos forfattarar som David Mamet og Sam Shephard. Elles kan mora i Letts stykke, Vivian Weston, i all sin rabiante dominans som familiens matriark etter at ektemannen er blitt borte, minne om dominerande og heilt øydeleggjande mødrer hos så ulike dramatikarar som O'Neill (*Glasmensjeriet*) og Strindberg (*Pelikanen*). Slik stykket skal og må skrive seg inn i ein tradisjon, skal vi heller ikkje blir forbausa om vi høyrer ekko frå Arthur Millers *Ein seljars død* (*En handelsreisendes død*), eit stykke som både handlar om ein familie og i høg grad om sjølvbedrag eller manglande innsikt.

Det vil føre altfor langt om ein skulle seie noko om kor sentral familien har vore i amerikansk romandikting, men la meg berre gje eit par korte døme. Jonathan Franzens store roman, *The Corrections* (*Korrigeringar*), er ei moderne familiesoge der det å høyre til og ta ansvar synest heilt framandt for den oppveksande generasjonen. Så slår Alvoret med einsemd og sjukdom og behov for hjelp inn, og vi opplever at ei familieforeining med positivt forteikn faktisk er muleg også i ein kultur og eit samfunn der dei verdiane som kunne gjere familien til ei trygg hamn, er blitt heilt borte. I Cormac McCarthys meisterlege *The Road* (*Vegen*) møter vi far og son på landevegen i ei verd i ruinar etter ei apokalyptisk hending. Skreller vi vekk alt anna som vi kan tolke i mange retningar, ser vi at behovet for ein far, ein vaksen rollemodell, nokon til å lære deg grunnleggjande verdiar i eit samspel med andre i noko som liknar familie, finst her også. I *Familien* møter

vi familiefaren i prologen, der han les dikt av T. S. Eliot og hyrer inn ei indianarjente til å ta seg av hushaldet. Vi møter også kona hans i prologen. Da oppdagar vi fort at det kan vere gode grunnar til å stikke av for godt. Etterpå, med mor i sentrum og heile familien samla i ein «vindskeiv, tilgrodd villa», er scenen sett for eit oppgjær både med fortid og notid. Ein skulle tru at familien blir kalla heim for å vere til hjelp og støtte for ei kreftsjuk og pilleavhengig mor, og for å finne ut korleis og kvifor faren blei borte. Men vi skjønar fort at det ikkje står så bra til med nokon av dei, og på meisterleg vis får vi sjå ei mor som nesten intuitivt kjenner til alle løyn-domar hos dei andre, og difor også veit kva ho skal seie eller gjere for å såre og øydeleggje mest mogleg. Ved hjelp av brutale verbale angrep og element frå såpeoperaens repertoar og slapstick-humor, snur og buktar denne familiesamlinga seg til vi ikkje veit om vi skal le eller gråte. «Den store generasjonen» då folk arbeidde hardt og familiar heldt saman, blir sett opp mot ein narsissistisk generasjon – men dei fleste sanningar blir undergravne omtrent med det same dei er sagt. Det er verdt å merke seg at midt i all dramatikken finn vi ei jente som går rundt og steller huset, lagar mat, pratar vennleg til folk, og synest vere heilt i orden. Tilfeldig er det sjølv sagt ikkje at dette er indianarjenta Joanna, som har skift etternamn frå «Youngblood» til det indianske ordet for det same – Monevata. I ei verd heilt av hengslene, finst kanskje eit lyspunkt her?

Familien er som tekst meir enn sterk nok, og den vanskelege balansen mellom ironisk utlevering og livsens store alvor er suverent gjennomført. Det er også lett å sjå at dramateksten er eit etter måte ope grunnlag for ei teaterframsyning der sjølv scenebiletet og bruken av lyd og lys vil kunne gi ekstra styrke til ein sterk tekst. Ikkje minst er her roller – først og fremst dei sentrale kvinnerollene – som er utforma med meisterskap og som må vere ei lykkeleg utfordring for dei som skal fylle rollene.

Det er altså ikkje nytt eller radikalt å vise fram familien som ein konfliktzone, eit helvete i miniatyr, ein arena for maktkamp der alle middel kan brukast. Men Tracy Letts har skrive eit familiedrama som på heilt uvanleg vis fangar inn si samtid, men som sjølv sagt også skriv seg inn i og spelar mot ein lang og sterk dramatradisjon.

HANS H. SKEI

*Professor i allmenn litteraturvitskap ved Universitetet i Oslo
med spesialitet i amerikansk sørstatslitteratur.*

KVA LEGG DU I OMGREPET FAMILIE?

INGUNN

RØNNINGEN (26)

Eg tenkjer på omsorg, tryggleik og ubetinga kjærleik.

ELSE-KARINE

**SVARE (32) med
WILLIAM SVARE
(8MND) i vogna**

Eg tenkjer på glede, støtte og kjærleik. I ein stor familie kan det vere intrigar, men ein skal alltid stille opp for familien sin. Vi er fem sysken, så eg har ein stor familie utover den lille eg sjølv no har danna. Familie inneber ein del ansvar, men mest glede.

UNNI IRENE

FALCH-YTTER (71)

Eg har alltid vore oppteken av familien, heilt frå barna mine var små. For meg er det viktig å ha barna og barnebarna rundt meg. Vi har nær kontakt og ser kvarandre jamleg.

**TOMAS
RAGNARSSON (36),
ISLAND**

Familie? Eg tenkjer på gode relasjonar. Det er litt travelt, men òg veldig gøy. Eg har ei kone og tre jenter og er strålende nøgd, som de seier i Noreg, med dei. Det var ikkje noko eg hadde tenkt mykje på, det å skape ein familie berre skjedde.

**GARD
SYNNESTVEDT
STENDOV (3 1/2)**

Eg veit ikkje heilt kva familie betyr, men familien min er mamma, pappa, Ea og Inga som er storesystrene mine. I tillegg har eg ein rosa familie som bur i senga mi. Det er tre griser. Eg er den som bestemmer i familien vår!

**SUMAN
THAPA (24), NEPAL**

Familien er ei gruppe menneske som hjelper kvarandre og lever for kvarandre. Eg har ein akkurat passe stor familie. Vi er fem; ikkje mange, ikkje få.

SVEIN STURLA HUNGNES er utdanna skodespelar ved Statens Teaterhøgskole. Han har spelt store roller i både teater, film og TV. Hungnes har vore kunstnarleg rådgjevar og fast instruktør ved Nationaltheatret, konstituert sjef ved Riksteatret og teatersjef ved Oslo Nye Teater. Ved Oslo Nye Teater regisserte han musikalsuksessane *Les Misérables*, *Singin' in the Rain*, *Spellemann på taket*, *West Side Story*, *La Cage aux Folles*, *My Fair Lady*, *Chicago* og *Cabaret* i tillegg til *Peer Gynt* – en vandreforestilling, *Et dukkehjem*, *Mannomsprøven*, *En handelsreisendes død*, *Victoria*, *Bernarda Albas hus*, *Hedda*-prisvinnaren *Hvem er redd for Virginia Woolf?* og *Jul i Blåfjell*. Andre framsyningar han har hatt regi på er m.a. *Stones in His Pockets*, *De tre musketerer* og *Tolvskillingsoperaen* (Nationaltheatret), *As You Like It* (Det Norske Teatret), *Engler i Amerika* (Rogaland Teater), *Hamlet* (Trøndelag Teater), *Hedda Gabler* (Riksteatret/ Teatret Vårt) og *Nordahl i våre hjerter* (Den Nationale Scene). Hungnes har regi på den årlege *Peer Gynt*-framsyninga på Gålå, der han i ei årrekke òg spelte Peer. Hungnes blei nyleg tilsett som kunstnarleg leiar i *Peer Gynt* as.

SIRI LANGDALEN er utdanna ved Kunsthøgskolen i Oslo, Arkitekthøgskolen i Oslo og ved King Alfred's College i England. Ho er tilsett som produksjonsdesignar i NRK, sist med ansvaret for NRKs store dramaserie *Harry & Charles*. Langdalen har jobba som scenograf ved dei fleste institusjonsteatra i Noreg, m.a. med *Spellemann på taket* på Oslo Nye Teater og *Breaking the Waves* på Centralteatret. Ho var produksjonsdesignar for spelefilmen *Lønsj* (2008) og vann Gullruten for beste scenografi i 2009 for drama-serien *Berlinerpoplene*. Langdalen har m.a. fått Statens reisestipend for kunstnarar og Oslo bys stipend. Ho har vore studieleiar i scenografi ved Kunsthøgskolen i Oslo i 2005 – 2006 og gjestelærer ved lina for produksjonsdesign ved Den Norske Filmskolen.

UNNI WALSTAD er utdanna scenograf og kostymeteiknar frå Statens håndverk- og kunstindustriskole og Croyden College of art and design i England. Her på teatret har ho laga scenografi og kostyme på mange av dei store barne- og familieframsyingane dei siste åra, m.a. *Draumen om Narnia*, *Emil i Lønneberget*, *Pippi Langstrømpe*, *Bamsen er borte*, *Trollmannen frå Oz*, *Guten og Stjerna* (som ho fekk Hedda-prisen for i 1998), *Frendelaus*, *Pinocchio*, *Fyrverkerimakarens dotter*, *Peter Pan* og no sist *Du ska få ein dag i måra...* I 1998 fekk Walstad Axel Waldemar Johannesens minnepris.

ANDERS BUSCH er lysdesignar. Han har tidligare jobba som filmarbeider, og vore lysmann på ei rekkje spelefilmar. Busch har gjort lysdesign m.a. ved Oslo Nye Teater og Centralteatret. I tillegg gjer han lysdesign for TV-produksjonar. I konsertverda er han fast lysdesignar for m.a. Silje Nergaard. *Familien - August: Osage County* er den første produksjonen hans ved Det Norske Teatret.

det norske teatret

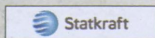
www.detnorsket

Depotbiblioteket

Familien

SPO

10G048733